

หัวข้อวิจัย	รูปแบบพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 4-5) เชียงสุนทรียศาสตร์
ผู้ดำเนินการวิจัย	ดร.สุภารัตน์ เทพพิมล
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.โกสุม สายใจ
หน่วยงาน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2559

การวิจัยเรื่องรูปแบบพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 4 – 5) เชียงสุนทรียศาสตร์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารูปแบบของพระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 4 – 5) ในเชิงสุนทรียศาสตร์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ (Structured Interview) 3) แบบบันทึกการสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) ผลการวิจัย พบว่า พระพุทธรูปในสมัย ร.4 – ร.5 ประกอบด้วย 1) พระพุทธรูปที่สร้างใหม่ 2) พระพุทธรูปที่จำลองขึ้นจากรูปแบบที่เคยมีมาในอดีต 3) พระพุทธรูปที่อัญเชิญมาจากหัวเมืองอื่น สำหรับพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นใหม่เกิดจาก ฝีมือของช่างหลวง ซึ่งเป็นปฏิมากรในพระราชสำนัก และช่างราษฎร์ ซึ่งเป็นช่างพื้นบ้าน โดยประดิษฐานในพระอุโบสถ พระวิหาร พระบรมมหาราชวัง และพิพิธภัณฑสถาน สำหรับรูปแบบของพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นในสมัย ร.4 – ร.5 ที่เป็นฝีมือของช่างหลวงส่วนใหญ่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะความเป็นอุดมคตินิยมผสมผสานลักษณะสังขยานตามลักษณะของมหาบุรุษในพระคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา คือ มีเปลวรัศมี มีอุณาโลม พระฉวีมีสีทอง ส่วนรูปแบบโน้มเอียงไปสังขยาน คือ ไม่ปรากฏอุษณิษะเหนือพระเศียร มีลักษณะการครองจีวรแบบเหมือนจริง มีพระกรรณสั้น ขนาดสัดส่วนพระวรกายใกล้เคียงกับมนุษย์สามัญ มีการทดลองเขียนสีบนพระพุทธรูป สันชาภูมิขนาดสัดส่วนเหมือนจริง อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะการครองจีวรเป็นเอกลักษณ์ตามแบบธรรมเนียมยุคกนิกาเย ส่วนรูปแบบของพระพุทธรูปที่สร้างขึ้นด้วยช่างราษฎร์หรือช่างพื้นบ้าน ยังคงแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น องค์ประกอบศิลป์ที่ทำให้เกิดการรับรู้ทางความงาม ได้แก่ สี เส้น รูปร่าง รูปทรง ขนาดสัดส่วน แสงเงา พื้นผิว และบริเวณว่าง ส่วนคุณค่าความงามของพระพุทธรูป ขึ้นอยู่กับรสนิยมในเชิงช่าง และรสนิยมของผู้ชม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ไม่ว่าจะรูปแบบของพระพุทธรูปจะมีวิวัฒนาการอย่างไร ก็ยังคงไว้ซึ่งลักษณะของมหาบุรุษ และคงไว้ซึ่งความศรัทธาในคำสอนขององค์พระสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า